

Världen – den vita fläcken

Kina är intressantare än någonsin. En kommunistisk diktatur med frisvingande marknadsekonomi. Där finns en exotism och ett förtryck att skildra.

Men var är korrespondenterna?

| av Staffan Heimerson

STRIDSVAGNAR rullade nerför Chang An, genomfartsleden i Peking. Stående i en öppen limousin av märket Röda Flaggan kördes härskaren fram till podiet utanför Den förbjudna staden vid Den himmelska fridens torg och lät sig hyllas av en handplockad publik med partibok.

TV-bilderna från ceremonierna, när en revolution firade sitt femtioårsjubileum, distribuerades ut över världen.

För många svenskar fungerade det som ett blip på radarskärmen: *Visst fan. Kina!*

Oomtvistligt är Kina, näst Amerika, världens viktigaste land, kanske en kommande supermakt.

Den enda avgörande konflikt inom den närmaste trettioårsperioden som på allvar kan skaka världen och ge oss ett tredje världskrig, vore en sammandrabbning mellan Kina och USA. Andra konflikter är regionala, övergående eller negligerbara. Människor kände obehag över

det som hände i Kosovo. Men de visste att "det bara är Balkan". Inte ens den eviga konflikten mellan israeler och palestinier kan längre leda till en världskonflikt. Den är reducerad till sitt rätta värde: en stamfejd. Rysslands belägenhet är prekär. Men Rysslands predikament ska inte sorteras in i kolumnen "världspolitiska problem". Det är ett fall för polisens stöldrotel.

DEN NYHETSLÖSA TIDEN

Sedan fem–sex år tillbaka lever vi i en ny era: den nyhetslösa tiden. Berlin utan Muren, Sydafrika utan apartheid, Sydamerika utan juntor får inte nyhetschefens puls att bulna hastigare. Det är som en tvålopera utan ondska, konflikt och en cliffhanger. Bristen på riktiga, viktiga nyheter gör att vi mer än någonsin ältar surrogatnyheter – som en prinsessas bilkrasch, marginella populistpartier och bisarra skjutdramer. Hur kan svenska medier då missa den återstående, i gammaldags mening, betydelsefulla politiska rapporteringen, den från Kina? Jag funderade över frågan, när jag nyss – för egna pengar och av pur intresse – gjorde en liten kinaresa för att friska upp min kunskap.

Kina-storyn har ju allt; gåtfullhet, de obesvarade frågorna. Hur länge håller det besynnerliga amalgamet av kommunistiskt totalitärt styre och frisvingande marknadsekonomi? Ska, som den gjort i nästan alla andra av

Ostasiens länder, demokrati obönhörligt sopa undan diktaturen? Vad i kinesiskt styre skulle det vara som hindrar att det går som i Sovjetunionen, att kommunismen kollapsar? Kan ledarskapets besvärjelser om "stabilitet" hålla jätteriket med 1,3 miljarder människor samman?

Finns det, ska vi vidare fråga oss, med nuvarande ledarsikt intakt planer på expansion, en strävan efter hegemoni, som äventyrar de övriga asiatiska ländernas säkerhet? Vad vill Kina i sin världspolitiska roll mera än att, som i Kosovofrågan, via säkerhetsrådet lägga ut snubbeltråd? Och vad gör Kina, som trots kärnvapen och världens största armé, fortfarande militärt är en dvärg, när det en dag står modernt rustat? Forsöker det ta Taiwan med våld?

Ekonomiskt är Kina siffermässigt alltjämt mindre betydelsefullt än vi tänker oss. Men det växer både i import och export. Strax ska 300 miljoner kineser förverkliga sin dröm om att köpa en bil. Tillväxten skapar miljöproblem som får oss att hålla för ögon och näsa. Nio av världens tio mest luftförorenade städer ligger i Kina. Det väldiga dammbygget i Yangtsefloden beskrivs som en tidsinställd bomb.

MYLLA FÖR EN REPORTER

Det finns i Kina exotism att skildra – de sista byarna med experiment i total jämlikhet, parallellt med megastäder som Shanghai med världens

brackigaste skyskrapor. Det finns färgstarka minoriteter och ett myller av vidskepliga kulturer. Det finns den brutala enbarnspolitiken, korruptionen och förtrycket i Tibet.

Kina har, som ni ser, världens bästa mylla för en reporter. Han kan både ägna sig åt det djupsinniga och det kåserande. Han kan se det lilla i det stora. Och det stora i det lilla. Det är lätt gjort. Det är bara att resa i Kina, att intervjua och rapportera, inte som i gamla Moskva en barriär av byråkrater att bryta genom. Tvärtom, med en uppsjö av nyheter och maktspel, human interest och exotism är det en av de mest lätttrapporterade delarna av världen.

Men sedan flera år är Kina obevaktat av svenska medier. Varken den statliga eller privata televisionen har en korrespondent i Kina. Inget vakande öga i Ostasien, nej ingens i Asien överhuvudtaget. Inga frilanskontakter, inga stringers. Något år kan en reporter av sin chef få höra: "Du kan väl hålla ögonen på Asien. Från Stockholm."

REDAKTIONELL SLAPPHET

Kvällstidningarna har lagt ner sina utrikessidor. Radion flyttade från området i stället för till det. De stora morgontidningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö undviker Kina med undantag av Dagens Nyheter som i Hongkong har en frilanskontakt. Därifrån gör Göran Leijonhufvud en beundransvärd insats.

Vilken besynnerlig situation! En enda svensk röst och penna från hela stora Kina. Ingen svensk Kinarapportering vare sig av plikt eller för att redaktören tycker om att ge sina läsare spännande läsning. Det finns svenska reportrar i Madrid och Prag, i Tunis och Santiago. Men ingen enda i Peking!

Det har inte alltid varit så. Tvärtom, under sjuttioalet var rapporteringen från Kina intensiv. Strömmen av författare som Lars Gustafsson och Jan Myrdal, Tore Zetterholm och Sven Lindqvist, diplomater som Gunnar Häggelöf, kulturjournalister som Ingmar Björkstén och Olof Lagercrantz skrev från Kina hänfödda texter medan kulturrevolutionens barbari pågick.

Det fanns för tjugo-trettio år sedan (då rapportören bokstavligen tvangs gå i det kinesiska värdskapetets koppel) i Sverige ett överdåd i rapportering. Det skiljer sig från situationen nu (när rapportören både kan resa och intervjua fritt), då bristen är total.

Jag ser skälet. Kinarapportering *då* var resultatet av en ideologisk berusning. Tystnaden *nu* är resultatet av intellektuell lättja och redaktionell slapphet. Från Kinafronten intet nytt, medan våra medier är i färd med att göra världen till en vit fläck på svenskens karta.

Staffan Heimerson (sheimers@ppeunet.se) rapporterar för Sveriges radio från Sydney, Australien. Han har nyligen utgivit ännu en samling berättelser, *Då sa jag till presidenten*.

inte. Propagandamaskiner som trumpetade ut det tillrättalagda budskapet var normen. Milosevic, som med sitt maktövertagande i Belgrad 1989 startade det blodiga uppbrottet, hade förstått mediernas makt rätt när han konstaterade att den som kontrollerar halvåttanyheterna i TV (och han menade inte Rapport) kontrollerar allt.

I en befolkning där tidningsläsande på landsbygden är en lyx har

Välkommen Bonniers – Bosnien är ett medialt föredöme för Sverige

av Krister Thelin

BOSNIEN-HERCEGOVINA har världsrekord i antal radio- och TV-stationer, nära 300 på en befolkning av 3,5 miljoner. Vid

Jugoslaviens sönderfall 1991 bidrog medierna under politisk kontroll till att underblåsa hat och sprida nationell propaganda. Oberoende medier i västerländsk mening existerade